

ACADEMIC FOCUS

เอกสารวิชาการ

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
กับการเจริญเติบโตของเมือง:
กรณีพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก
www.parliament.go.th/library

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม "บางกะเจ้า"

พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม = พื้นที่ใดมีลักษณะ
เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศน์ตาม
ธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป

2562

ตำบล "บางกะเจ้า" อำเภอพระประแดง สมุทรปราการ
ถูกประกาศให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอนะ

จำกัดความเร็ว

ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว

ควบคุมขยะ

ควบคุมเสียงดัง

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมกับการเจริญเติบโตของเมือง: กรณีพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

Academic Focus

พฤษภาคม 2562

สารบัญ	บทนำ
บทนำ	1
การเจริญเติบโตของพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า	1
พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมใน ประเทศไทย กรณีพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า	3
ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า	4
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	8
พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	8
การกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อม	10
บทกำหนดโทษในเขตพื้นที่ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	11
การประกาศเขตคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม	11
บทสรุปและข้อเสนอแนะ จากผู้ศึกษา	13
บรรณานุกรม	15

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

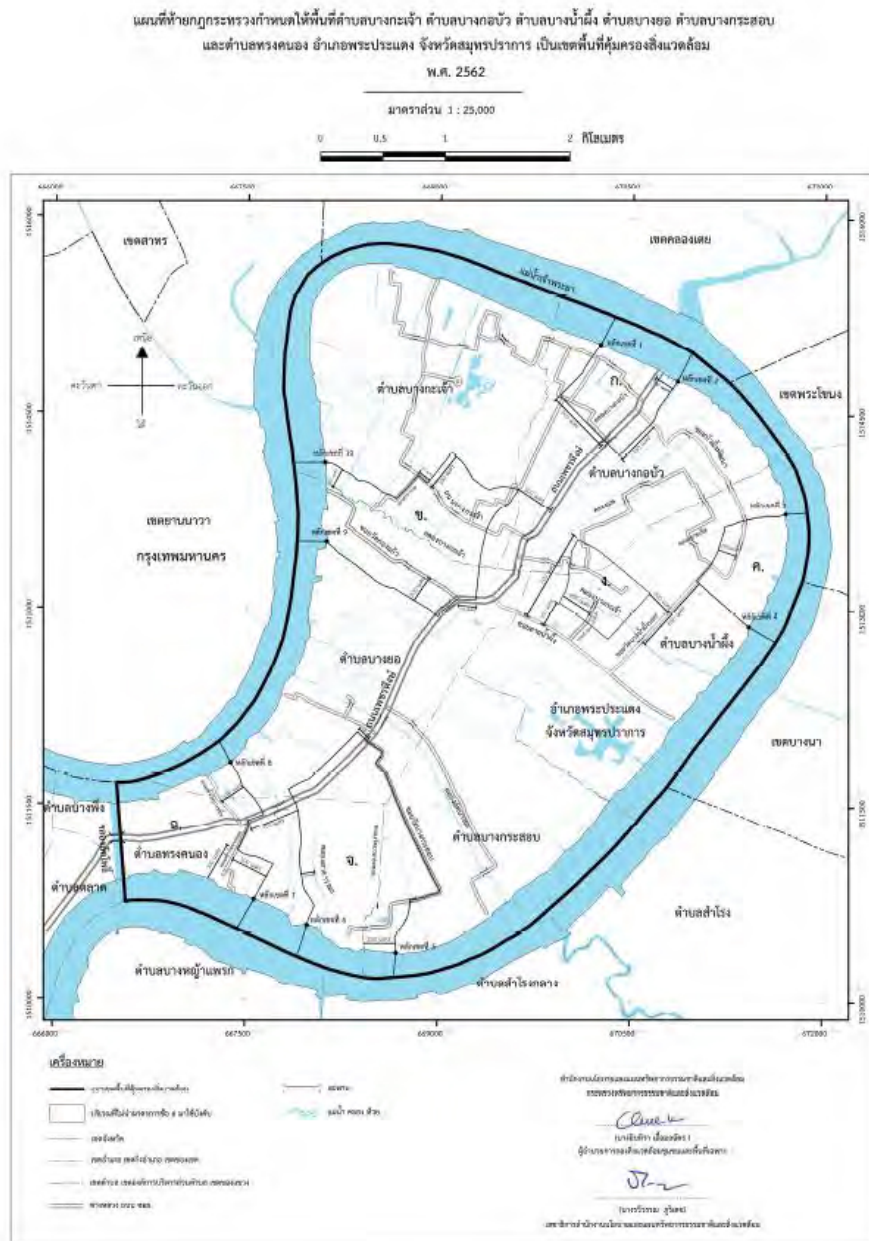
<http://www.parliament.go.th/library>

บทนำ

การพัฒนาของประเทศในปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ทุกคนในสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาไว้ซึ่งสมดุลทางธรรมชาติ และเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างยั่งยืน

การเจริญเติบโตของพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า มีระบบนิเวศตามธรรมชาติ ที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย พื้นที่ตำบลบางกะเจ้าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติอันควรแก่การอนุรักษ์ และปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่ชุมชน มากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งพื้นที่ตำบลบางกะเจ้าเป็นพื้นที่ 1 ใน 6 ตำบลของอำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้มีประกาศกฎกระทรวง กำหนดให้พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และตำบลทรงคนอง อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครอง สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 วรรคสอง มาตรา 43 และมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติ ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่ทำยกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562

ที่มา: กฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 (28 กุมภาพันธ์ 2562), *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 136 ตอนที่ 24 ก, น. 3-9.

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย กรณีพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

ประวัติความเป็นมาของตำบลบางกะเจ้าไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน แต่มีข้อสันนิษฐานมาจากคำว่า “กะเจ้า” หมายถึง นกกระยางหรือนกยาง เนื่องจากคาดว่าในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีนกกระยางอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า (2559) อธิบายถึงสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่บางกะเจ้าที่มีสภาพเป็นธรรมชาติ อากาศร่มรื่น เหมาะกับการตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย ในอดีตมีเหล่าขุนนางชั้นสูงที่มียศถาบรรดาศักดิ์อาศัยอยู่จำนวนมาก ผู้หญิงนิยมไว้ผมมวยสูงรัดเกล้าซึ่งได้มีการอพยพหลบหนีข้ามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางลำคลองสายหนึ่งมายังฝั่งบางกะเจ้า จนชาวบ้านขนานนามว่า ซ่องนางหนี ปัจจุบันหมายถึง ซ่องนทรี และมีลำคลองอีกสายหนึ่งที่มาถึงฝั่งตรงข้าม ชาวบ้านเรียกว่า คลองรัดเกล้า ตามลักษณะที่พบเห็น บ้างก็เรียกว่า คลองบ้านเจ้า ต่อมาเมื่ออยู่อาศัยกันมากขึ้น คนทั่วไปจึงเรียกพื้นที่นี้ว่า **บางบ้านเจ้า** หรือ **บางรัดเกล้า** ในสมัยปัจจุบันถูกเรียกเป็น บางกะเจ้า จวบจนทุกวันนี้

พื้นที่ตำบลบางกะเจ้าถือเป็นพื้นที่สีเขียวและเป็นพื้นที่ผลิตอากาศบริสุทธิ์ให้กับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยแนวความคิดการอนุรักษ์พื้นที่ตำบลบางกะเจ้าให้เป็นเสมือน “ปอด” พอกอากาศ (กรมป่าไม้, สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ, 2553) โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2520 ให้อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวบริเวณบางกะเจ้า ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมประกอบด้วยตำบลบางกะเจ้า ตำบลทรงคนอง ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่รวม 11,819 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า, 2559) ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2534 อนุมัติโครงการสวนกลางมหานคร เนื้อที่ประมาณ 9,000 ไร่ เพื่ออนุรักษ์พื้นที่สีเขียวระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2534-2542 และตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่บริเวณตำบลบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งการดำเนินงานตามโครงการสวนกลางมหานคร ภายใต้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินบริเวณที่เวนคืนฯ ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2534 ปรับแนวทางการทำงานโดยรัฐบาลจะไม่เวนคืนที่ดินของราษฎรหรือเจ้าของสวนเดิมที่อยู่อาศัยในพื้นที่โครงการนี้ แต่จะใช้วิธีชื้อขายโดยสมัครใจ รวมทั้งรัฐบาลจะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและชุมชน (กรมป่าไม้, สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ, 2553) โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) หน่วยปฏิบัติการนั้น ได้จัดซื้อที่ดินไว้ 564 แปลง เป็นเนื้อที่ประมาณ 1,276 ไร่ ก่อสร้างเป็นสวนสาธารณะและสวนพฤกษชาติ เนื้อที่รวม 148 ไร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อสวนสาธารณะและสวนพฤกษศาสตร์ว่า “ศรีนครเขื่อนขันธ์” และต่อมาสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิรยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังโครงการสวนกลางมหานคร จำนวน 4 ครั้ง (กรมป่าไม้, สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ, 2553) ได้แก่

ครั้งที่ 1 วันที่ 26 พฤศจิกายน 2549

ครั้งที่ 2 วันที่ 30 พฤศจิกายน 2549

ครั้งที่ 3 วันที่ 5 มกราคม 2551

ครั้งที่ 4 วันที่ 16 พฤษภาคม 2551

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณ วรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริ ให้พื้นที่นี้ไว้สำหรับกรมป่าไม้ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หรือการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวบริเวณบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่างยั่งยืน

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

พื้นที่ตำบลบางกะเจ้าอยู่ภายใต้การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ใน ซอยราษฎร์รังสรรค์บริเวณพื้นที่บางกะเจ้า (กระเพาะหมู) มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอพระประแดง ประมาณ 6.5 กิโลเมตร มีระยะทางห่างจากศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการประมาณ 18 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า, 2559)

ขนาดพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า มีพื้นที่ 1,809 ไร่ หรือมีเนื้อที่รวม 2.89 ตารางกิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า, 2561)

มีอาณาเขตการปกครอง ดังนี้

ทิศเหนือ มีอาณาเขตจดแม่น้ำเจ้าพระยา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ทิศใต้ มีอาณาเขตจดตำบลบางยอ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตจดตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตจดแม่น้ำเจ้าพระยา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

การปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,741 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 5,171 คน

การประกอบอาชีพ

- จำนวนประชากรในเขตประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมาณ 118 คน
- จำนวนประชากรในเขตประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ประมาณ 1,100 คน
- จำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประมาณ 467 คน

โครงสร้างด้านสังคม

ด้านการศึกษา ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง

ด้านศาสนา ประกอบด้วย วัด จำนวน 1 แห่ง

ด้านคมนาคม ถนนสายหลัก จำนวน 1 สาย เป็นประเภทถนนคอนกรีต ทำเรือ จำนวน 3 แห่ง สะพานทางเดินเท้าโครงสร้างเหล็ก (คสล.) ยกระดับเชื่อมต่อทุกหมู่บ้าน

ด้านสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 แห่ง

ด้านศิลปวัฒนธรรม

- กิจกรรมทำบุญตักบาตรตามประเพณีวันปีใหม่
- กิจกรรมทำบุญตักบาตร รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุตามประเพณีวันสงกรานต์
- กิจกรรมทำบุญตักบาตรตามประเพณีงานแห่เทียนพรรษา

ด้านการกีฬาและท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า, 2559)

- สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาหมู่บ้าน
- จัดการแข่งขันกีฬาหมู่บ้านด้านยาเสพติดประจำปีทุกปี
- มีสวนสาธารณะตามโครงการสวนกลางมหานคร “สวนศรีนครเขื่อนขันธ์” ซึ่งกำกับดูแลโดย กรมป่าไม้

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ปรับปรุงสะพานทางเดินเท้าให้เป็นเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

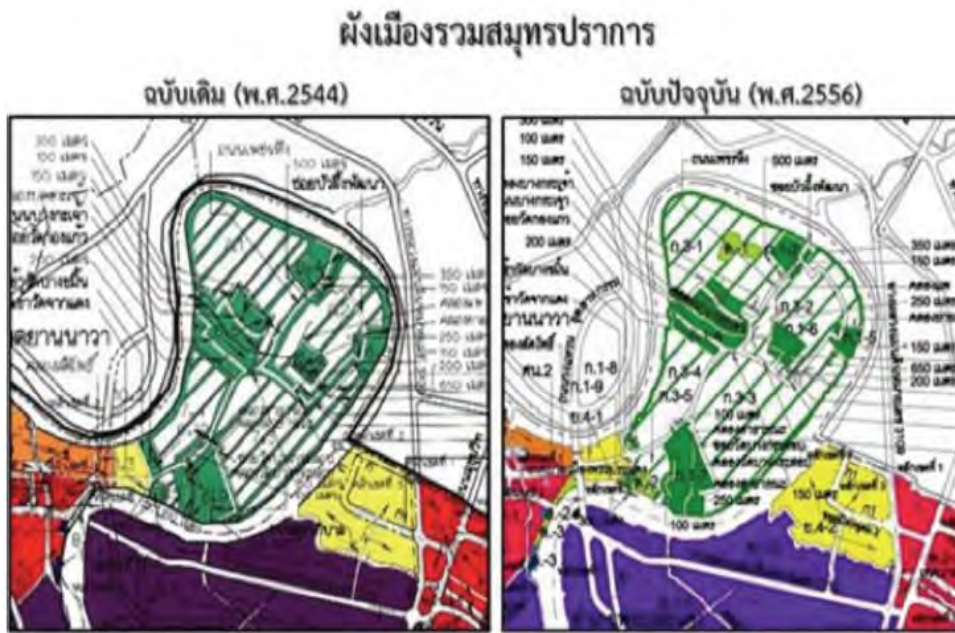
ด้านสาธารณูปโภค

- แหล่งน้ำ ประเภท คลอง 13 แห่ง
- ระบบน้ำประปา
- ไฟฟ้าสาธารณะ (การไฟฟ้านครหลวงราชบุรีบูรณะ)
- การระบายน้ำ มีพื้นที่น้ำท่วมถึง ร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด มีระยะเวลาเฉลี่ยที่น้ำท่วมขัง 1 วัน

(ช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน) มีปริมาณน้ำเสีย 50 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

- มีปริมาณขยะ 1.25 ตันต่อวัน กำจัดขยะโดยใช้การฝังกลบในบริเวณที่ดินเอกชนตำบลแพรกษาใหม่

ข้อมูลจากงานวิจัยของ สุรชาติพิทย์ ชวนะเวสสกุล และปกรณ์ เมฆแสงสวย (2560) ทำการศึกษา “การกลายเป็นเมืองจากผังเมืองรวม กรณีศึกษาบางกะเจ้า” พบว่า พื้นที่ตำบลบางกะเจ้ามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2558 จนกลายเป็นพื้นที่เมืองเพิ่มมากขึ้น จาก 2 สาเหตุสำคัญ คือ 1. การขยายตัวของพื้นที่เมืองเดิมเพิ่มมากขึ้น 2. การประกาศผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2556 ที่ยอมให้มีการสร้างบ้านจัดสรรและบ้านเดี่ยวในพื้นที่สีเขียว จึงทำให้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวนลดลง ดังภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงผังเมืองรวมสมุทรปราการ บริเวณบางกะเจ้าระหว่าง พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2556

ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงผังเมืองรวมสมุทรปราการ บริเวณบางกะเจ้าระหว่าง พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2556
ที่มา: การกลายเป็นเมืองจากผังเมืองรวม: กรณีศึกษาบางกะเจ้า. (น. 292.), โดย สุชาติพิทย์ ชวนะเวสสกุล และ ปกรณ์ เมฆแสงสวย, 2560, กรุงเทพฯ.

นอกจากนี้ เบญจวรรณ ยศเสนา (2557) ศึกษาเกี่ยวกับ “มูลค่าผลประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวบางกะเจ้า” เพื่อประมวลสถานการณ์ภาพการบริหารจัดการของพื้นที่สีเขียวบางกะเจ้า ประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวบางกะเจ้าเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ พบว่า พื้นที่สีเขียวบางกะเจ้าได้รับความเสื่อมโทรมเนื่องจากการขยายตัวทางอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย พื้นที่ชุมชนและสาธารณูปโภค ซึ่งพื้นที่สีเขียวตำบลบางกะเจ้าอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมป่าไม้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับความสำคัญของพื้นที่สีเขียวตำบลบางกะเจ้า และความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่ออนุรักษ์ และเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ แหล่งผลิตก๊าซออกซิเจน เป็นต้น
2. กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวตำบลบางกะเจ้า
3. กรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวบางกะเจ้า

ภาพที่ 3 พื้นที่บริเวณสวนศรีนครเขื่อนขันธ์

การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลช่วงวันที่ 29-30 มีนาคม 2562 พบว่าพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า มีพื้นที่สวนป่าที่มีสภาพความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่เกษตรกรรม สร้างความร่มรื่นและเป็นแหล่งสร้างอากาศบริสุทธิ์ และมีจำนวนนักท่องเที่ยวหนาแน่นเป็นจำนวนมากตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สวนศรีนครเขื่อนขันธ์ เป็นต้น

ภาพที่ 4 ขยะลอยน้ำในบริเวณป่าริมแม่น้ำ

จากการได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความแออัดจากการจราจรในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญบริเวณตำบลบางกะเจ้า มีการขับขี่รถด้วยความเร็ว นอกจากนี้ยังพบขยะลอยน้ำในบริเวณป่าริมแม่น้ำ เสียงดังจากเครื่องยนต์เรือโดยสาร การขยายตัวของร้านค้าในชุมชน ตลอดจนสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น นับเป็นปัญหาสำคัญที่ชุมชนจะต้องหันมาให้ความสำคัญเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศให้คงอยู่คู่ขนานกันไปกับการเจริญเติบโตของพื้นที่ เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ให้ความหมายของคำนิยามที่เกี่ยวข้องดังนี้

“สิ่งแวดล้อม” หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

“คุณภาพสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า ดุลยภาพของธรรมชาติ อันได้แก่ สัตว์ พืช และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชนและความสมบูรณ์สืบไปของมนุษยชาติ

“เขตอนุรักษ์” หมายความว่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนเพื่อการท่องเที่ยว และพื้นที่เขตคุ้มครองอย่างอื่นเพื่อสงวนและรักษาสภาพธรรมชาติตามที่มีกฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ ยังได้ให้คำนิยามถึงพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญต่อการการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ และดุลยภาพของธรรมชาติ ที่จำเป็นจะต้องได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

“พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า พื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลาย หรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย หรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ หรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด ให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

โดยที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 42-45 กล่าวถึง เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการดำเนินมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์ระบบนิเวศตามธรรมชาติของพื้นที่ที่อาจถูกทำลาย หรือได้รับผลกระทบกระเทือนจากการทำกิจกรรมของมนุษย์ เช่น พื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือพื้นที่ที่มีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป เป็นต้น จึงได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 42 การคุ้มครองและจัดการพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 35 และตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 43 ในกรณีที่น่าปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลาย หรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย หรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 43 ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

(1) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตราย หรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติ หรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(3) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(4) กำหนดวิธีจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น รวมทั้งการกำหนดขอบเขตหน้าที่ และความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น

(5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

มาตรา 45 ในพื้นที่ใดที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤตซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยทันทีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีขออนุมัติเข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามมาตรา 44 ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้

เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่ รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครอง และกำหนดระยะเวลาที่จะใช้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวในพื้นที่นั้น

การขยายระยะเวลาตามประกาศในวรรคสอง ให้กระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี โดยทำเป็นประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ซึ่งเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 42-45 มาตรา 43 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มาตรา 44 หลักเกณฑ์การกำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และมาตรา 45 กำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมสำหรับพื้นที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม

หากพื้นที่ตามมาตรา 45 มีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤตซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยทันทีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขปัญหาได้

การกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ (2556) ได้อธิบายถึงการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับนโยบาย ประกอบด้วย

1.1 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่กำกับ ดูแล และเร่งรัดให้มีการตรากฎหมาย ประกาศหรือคำสั่งที่จำเป็น เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์ และติดตามกำกับดำเนินงานของคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการตามที่ได้มอบหมายในส่วนของ พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะให้ความเห็นชอบการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 43 และมาตรา 45 และให้ความเห็นชอบต่อการประกาศเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีผลบังคับใช้ต่อไป

1.2 คณะอนุกรรมการพิจารณาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นคณะอนุกรรมการฯ ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณากลับรองความเหมาะสมของพื้นที่ที่สมควรกำหนดเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พิจารณากลับรองความเหมาะสมของมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ที่จะกำหนดในกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงที่ออกตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในแต่ละพื้นที่ กำกับติดตามการดำเนินการ เพื่อการจัดการและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้แล้วในทุกพื้นที่ และเสนอแนะแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

2. ระดับพื้นที่ ประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่งตั้งโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยออกเป็นประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมาตรา 48 มีหน้าที่พิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามประเภทและขนาดโครงการ ที่กำหนดไว้ในมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ องค์ประกอบ คณะกรรมการฯ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นเลขานุการ

2.2 คณะกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่งตั้งโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยออกเป็นประกาศกระทรวงมีทำหน้าที่กำกับดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และให้ความเห็นชอบการนำมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไปสู่การปฏิบัติ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นเลขานุการ

บทกำหนดโทษในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 99-100 ได้กำหนดบทลงโทษในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้

มาตรา 99 ผู้ใดบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเข้าไปกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลาย ทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ หรือก่อให้เกิดมลพิษอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่กำหนดตามมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 100 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 44 หรือตามประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 45 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ (2556) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ดังนี้

การกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากได้มีการศึกษา การพิจารณา หรือเป็นนโยบายของภาครัฐ หรือเป็นข้อเสนอของท้องถิ่นที่จะกำหนดหรือเห็นควรกำหนดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 43 หรือมาตรา 45 แล้ว กล่าวคือ

1. ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่และมาตรการ สามารถดำเนินงานได้ 2 วิธี

1.1 เสนอขอเขตพื้นที่และมาตรการโดยภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยราชการ ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมในการพิจารณา

1.2 คณะรัฐมนตรีหรือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้กำหนดนโยบายหรือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้เสนอตามความสำคัญและสภาพปัญหาในพื้นที่ และนำเขตพื้นที่และมาตรการไปร่วมพิจารณากับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

วิธีการหลัก ๆ ที่ใช้พิจารณาในขั้นตอนที่ 1 คือ

- พิจารณาความสำคัญและสภาพปัญหาของพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรา 43 หรือมาตรา 45 แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

- พิจารณากำหนดมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ตามมาตรา 44 ตามความจำเป็นและเหมาะสม

- ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่น จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งจะมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่ขั้นตอนของการพิจารณาความสำคัญของพื้นที่และขั้นตอนในการพิจารณาขอบเขตและมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำข้อมูลเขตพื้นที่ และมาตรการที่ได้รับความเห็นชอบจากพื้นที่มาจัดทำร่างประกาศกระทรวงหรือร่างกฎกระทรวง และนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมพิจารณา และเมื่อเห็นชอบแล้ว จึงนำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานพิจารณา

2. ขั้นตอนของกฎหมาย

2.1 นำร่างประกาศกระทรวง ร่างกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

2.2 นำร่างประกาศกระทรวง ร่างกฎกระทรวง ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ความเห็นชอบในหลักการ

2.3 เมื่อคณะรัฐมนตรี พิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการแล้ว โดยระเบียบของการพิจารณาในเรื่องกฎหมายแล้ว มติคณะรัฐมนตรีจะกำหนดให้ส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (คณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรี) ตรวจสอบพิจารณาร่างกฎหมาย

2.4 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือคณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมาย และร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรี ตรวจสอบพิจารณาร่าง โดยอาจเชิญผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เข้าร่วมในการพิจารณา

2.5 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือคณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมาย และร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรีตรวจ ส่งร่างประกาศกระทรวง/ร่างกฎกระทรวง ที่ตรวจพิจารณาแล้ว ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณายืนยันร่างประกาศกระทรวง ร่างกฎกระทรวง

2.6 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งร่างประกาศกระทรวง ร่างกฎกระทรวงให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงนาม

2.7 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเรื่องให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย และเป็นที่ยึดถือโดยทั่วกัน

ระยะเวลาในการบังคับใช้

1. กรณีที่เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 43 ซึ่งกำหนดเป็นกฎกระทรวง จะไม่มีการกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้

2. กรณีเป็นพื้นที่ที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 45 ซึ่งบทบัญญัติอยู่ในมาตราดังกล่าว กำหนดระยะเวลาบังคับใช้ โดยปกติทั่วไปจะกำหนดระยะเวลาบังคับใช้ 5 ปี

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประกาศกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 เนื่องจากพื้นที่ข้างต้นมีความหลากหลายของระบบนิเวศทางธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรือได้รับความกระทบกระเทือนจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมถึงเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป ตลอดจนการเจริญเติบโตของชุมชนทำให้พื้นที่ทางการเกษตรลดลง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชน และจากการศึกษา พบว่า การจัดการพื้นที่สีเขียว บริเวณตำบลบางกะเจ้า อยู่ภายใต้ศูนย์จัดการพื้นที่สีเขียวเชิงนิเวศนครเขื่อนขันธ์ สังกัดสำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองงานตามพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่โครงการสวนกลางมหานคร รวมถึงพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการพื้นที่ร่วมกัน และก่อให้เกิดการใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติอย่างชัดเจนในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 57 มาตรา 58 และหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 72 กล่าวโดยสรุป คือ รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ตลอดจนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงานให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจากการลงสำรวจพื้นที่ในปัจจุบัน พบถึงความเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน บริเวณตำบลบางกะเจ้าเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต กล่าวคือ มีการขยายตัวของร้านค้าในชุมชน ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับการมาพักผ่อน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่สีเขียว ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามกฎหมายผังเมือง และประกาศผังเมืองรวมสมุทรปราการอย่างเคร่งครัด ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เพื่อร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริเวณตำบลบางกะเจ้า เพื่อรักษาให้พื้นที่สีเขียวมีสภาพสมบูรณ์ และมีความหลากหลายของระบบนิเวศ นอกจากนี้ปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า เช่น ปริมาณน้ำท่วมที่ท่วมมีจำนวนมาก ขยะลอยน้ำในบริเวณปาริมแม่น้ำ เสียงดัง จากเครื่องยนต์เรือโดยสาร การขับซิ่งด้วยความเร็ว เป็นต้น ผู้ศึกษาขอเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรวางมาตรการหรือ กฎ ระเบียบ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชน ดังนี้

1. ควรกำหนดความเร็วในการขับขี่ของรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ในบริเวณชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ เช่น จำกัดความเร็วไม่เกิน 30 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องตามที่ นายแพทย์ธนะพงศ์ จินวงษ์ ผู้จัดการศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน กล่าวว่า ตามกฎหมายพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มีข้อบังคับการใช้ความเร็วในเขตชุมชน ที่มีความกว้างของถนนไม่เกิน 7 เมตร ใช้ความเร็วไม่เกิน 30 กิโลเมตรต่อชั่วโมง
2. ควรมีการตรวจสอบและควบคุมเสียงดังจากเครื่องยนต์เรือโดยสารหรือรถจักรยานยนต์ ไม่ให้มีเสียงดังเกินไปจนก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียง
3. ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวงดการทิ้งขยะลงในพื้นที่ริมน้ำ ตลอดจนจัดกิจกรรมจัดเก็บขยะริมน้ำอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

จัดทำโดย

นายนรากร นันทไทรภพ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2070

โทรสาร 0 2244 2058

Email: sapagroup3@gmail.com

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้ สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ. (2553). **ศูนย์จัดการพื้นที่สีเขียวเชิงนิเวศนครเขื่อนขันธ์**
โครงการสวนกลางมหานครอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้น 4 เมษายน 2562
จาก http://www.forest.go.th/orip/index.php?option=com_content&view=article&id=447
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2551). **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. สืบค้น 7 มีนาคม 2562 จาก
http://local.environment.in.th/formal_data2.php?id=8
- กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ. (2556). **การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม**. สืบค้น 5 มีนาคม 2562 จาก
http://www.onep.go.th/urban/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=1022
- กำชับขับรถในย่านชุมชนไม่เกิน 30 กม./ชม.หวังลดอุบัติเหตุ. (25 ธันวาคม 2560). **PPTV Online**.
สืบค้น 16 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/72232>
- เบญจวรรณ ยศเสนา. (2557). **มูลค่าประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวบางกะเจ้า**. สืบค้น 4 เมษายน 2562 จาก
<http://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/2/277384>
- “ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร” (5 พฤษภาคม 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 15 ข, น. 1.
- “ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร
มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี”
(5 พฤษภาคม 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 15 ข, น. 4.
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535” (4 เมษายน 2535).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109 ตอนที่ 37, น. 1-43.
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, กฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่
ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และ
ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
พ.ศ. 2562” (28 กุมภาพันธ์ 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 24 ก, น. 3-9.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134
ตอนที่ 40 ก, น. 1-90.
- สุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล, และ ปกรณ์ เมฆแสงสวาย. (2560). การกลายเป็นเมืองจากผังเมืองรวม: กรณีศึกษาบางกะเจ้า.
สืบค้น 30 มีนาคม 2562 จาก
<http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/viewFile/9519/8125>
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้า. (2559). **ประวัติและข้อมูลตำบล**. สืบค้น 30 มีนาคม 2562 จาก
<http://bangkachao.go.th/public/history/data/index/menu/22>